

Могілевець Ю. Є., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області;

Багірова Н. Є., методист обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ОБ'ЄКТОВОГО НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Запорізька область входить до числа промислових лідерів, які складають основу індустріального потенціалу України. На території області зосереджені практично всі основні галузі промисловості. Основу складають металургійний та енергетичний комплекси, на частку яких припадає 12,1% чавуну, 14% сталі, 15,6% готового прокату, 11,9% коксу, 26,5% електроенергії з усього обсягу, виробленого в Україні. Враховуючи ці факти, стає зрозуміло, що Запорізька область має велике техногенне навантаження. На території області зареєстровано 29 хімічнонебезпечних підприємств, 1154 потенційно небезпечних підприємства та 31 об'єкт підвищеної небезпеки.

Саме тому однією з важливих ланок у системі заходів із запобігання і реагування на надзвичайні ситуації є практична підготовка працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях, яка здійснюється підприємствами, установами та організаціями (далі – суб'єкти господарювання).

Практична підготовка – це спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту, зокрема керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, що визначає в цілому готовність суб'єктів господарювання до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації й ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, планів цивільного захисту на особливий період.

З метою надання допомоги керівному складу та фахівцям суб'єктів господарювання Навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Запорізької області (далі – Центр) здійснюється методичний супровід практичної підготовки проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту.

Методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять комплексні об'єктові навчання з питань цивільного захисту, – це комплекс заходів, що здійснюється Центром для надання методичної допомоги суб'єктам забезпечення цивільного захисту з підготовки та проведення комплексних об'єктових навчань з питань цивільного захисту.

Для забезпечення проведення методичного супроводу підготовки та проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту Центром розроблено Навчальну програму методичного супроводу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях на суб'єктах господарювання

«Організація, підготовка та проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту».

Майстри виробничого навчання Центру здійснюють методичний супровід підготовки та проведення комплексних об'єктових навчань з питань цивільного захисту згідно із зазначеною програмою.

Методичний супровід підготовки та проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту, педагогічні працівники Центру проводять з метою: практичного відпрацювання методики проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту; опанування працівниками суб'єкта господарювання необхідного обсягу знань і вмінь з питань запобігання, реагування, зменшення ризиків виникнення і пом'якшення наслідків надзвичайних, аварійних ситуацій і терористичних актів та їх практичного застосування; надання пропозицій керівництву суб'єкта господарювання щодо підготовки та проведення навчання; інформаційно-методичного обслуговування потреб підприємства з питань планування діяльності щодо заходів цивільного захисту; організації навчання працівників за програмами підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях; надання необхідної методичної допомоги суб'єкту господарювання для відпрацювання плануючих документів і планів цивільного захисту.

Протягом підготовчого періоду методичний супровід здійснюється шляхом проведення майстрами виробничого навчання Центру занять та інших заходів на навчально-матеріальній базі суб'єкта господарювання, під час яких:

- надається методична допомога керівництву суб'єкта господарювання стосовно навчання персоналу за відповідними програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях;
- організовується участь працівників Центру, керівного складу та фахівців суб'єкта господарювання у роботі спільних нарад і семінарів;
- надається консультаційна допомога у розробці документації з підготовки та проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту;
- проводиться підготовка керівництва для забезпечення успішного проведення навчання на спеціально організованих керівником суб'єкта господарювання інструктивно-методичних заняттях;
- проводяться інструктажі з посередниками та працівниками суб'єкта господарювання, які на час навчання призначаються керівниками на навчальних місцях із практичного відпрацювання заходів і робіт та/або залучаються до проведення таких заходів і робіт;
- проводиться підготовка навчально-виробничої бази з відпрацювання практичних заходів під час проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

З початком методичного супроводу керівник суб'єкта господарювання разом з майстром виробничого навчання Центру визначає категорії працівників, з якими планується проведення занять, та уточнює питання, на які треба звернути увагу.

Педагогічні працівники Центру планують методичний супровід заходів із практичної підготовки під час проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту шляхом проведення: консультацій, інструктивно-методичних занять, інструктажів, участі у практиці з проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

Робота щодо організації та проведення методичного супроводу педагогічними працівниками Центру проводиться починаючи з етапу планування заходів на рік.

На основі План-графіків проведення практичної підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту на суб'єктах господарювання, курсами (циклом практичної підготовки) розробляється графік забезпечення методичного супроводу суб'єктів господарювання, що проводять комплексні об'єктові навчання з питань цивільного захисту на рік. Згідно цього графіка планується робота майстра виробничого навчання курсів (циклу практичної підготовки) Центру з методичного супроводу.

Наявність цього Графіка дає можливість більш якісно планувати роботу майстра виробничого навчання і є підставою для роботи на суб'єкті господарювання. Послідовність роботи відображається у розкладі занять із практичного навчання, який складається на місяць та затверджується відповідним керівником курсів не пізніше 10 днів до початку місяця.

Робота з проведення методичного супроводу розпочинається за 2,5 місяці до проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту, але не пізніше як за 45 днів; в цей період керівник суб'єкта господарювання видає наказ про його проведення, призначає керівництво навчанням, визначає склад тих, хто навчається, посередників та відповідальних виконавців.

Робота з проведення методичного супроводу проводиться у декілька етапів та включає в себе:

- планування робочого часу на методичний супровід з урахуванням розподілу годин для виконання навчально-виробничих завдань;
- встановлення контакту з керівництвом суб'єкта господарювання;
- ознайомлення із суб'єктом господарювання;
- проведення інструктивно-методичних занять, інструктажів;
- участь у розробці документів з організації та проведення комплексних об'єктових навчань з питань цивільного захисту;
- підготовка навчальних місць з відпрацювання практичних заходів під час проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

Під час першої робочої зустрічі майстра виробничого навчання Центру обговорюються та узгоджуються наступні питання: мета проведення методичного супроводу; порядок навчання керівного складу та учасників суб'єкта господарювання у НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області; порядок надання допомоги щодо розробки документів для проведення навчання; порядок органі-

зації інструктивно-методичних занять та інструктажів для підготовки керівництва і забезпечення успішного проведення навчання; ступінь участі представників Центру під час проведення навчання та підготовки необхідних даних для підведення підсумків і підготовки звіту про організацію і проведення навчання; інші питання, які необхідно включити для якісної підготовки і проведення навчання.

Після обговорення та узгодження всіх питань організації методичного супроводу між керівником суб'єкта господарювання та Центром укладається Угода про організацію методичного супроводу проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

З підписання цієї Угоди розпочинається методичний супровід підготовки та проведення навчання на суб'єкті господарювання.

Методичний супровід проводиться за наступними напрямками:

➤ Надання методичної допомоги у відпрацюванні документів з організації цивільного захисту на суб'єкті господарювання при підготовці та проведенні комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

➤ Надання методичної допомоги у підготовці навчально-матеріальної й навчально-виробничої бази суб'єкта господарювання до проведення навчання.

➤ Вивчення стану, організації й методики навчання працівників суб'єкта господарювання за програмами підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях та надання допомоги у розробці програмної та навчально-методичної документації з підготовки працівників до дій у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту.

➤ Надання методичної допомоги учасникам навчання з питань цивільного захисту у відпрацюванні документів навчання.

➤ Проведення інструктивно-методичних занять, консультацій, інструктажів, надання роз'яснень, методичних рекомендацій з питань підготовки та проведення навчання.

Для проведення методичного супроводу навчання на суб'єкті господарювання майстер виробничого навчання Центру складає:

1) план методичного супроводу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях на суб'єкті господарювання при підготовці та проведенні комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту;

2) плани проведення інструктивно-методичних занять;

3) плани проведення інструктажів.

Робота майстра виробничого навчання Центру щодо методичного супроводу навчання відображається у журналі обліку його роботи.

Під час відвідування суб'єкта господарювання майстер виробничого навчання Центру ознайомлюється із загальним станом організації й відпрацювання документів з питань цивільного захисту підприємства і надає методичну допомогу в їх відпрацюванні та коригуванні.

В ході підготовки комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту на суб'єкті господарювання майстер виробничого навчання Центру надає методичну допомогу в підготовці навчально-виробничої бази до виконання практичних заходів навчання.

Комплексне методичне забезпечення навчання працівників суб'єкта господарювання до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється шляхом реалізації програм підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях, а саме: загальної підготовки працівників суб'єкта господарювання, спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб формувань цивільного захисту, додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки, пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною безпекою, прискореної підготовки працівників до дій в особливий період.

Під час практики з проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту майстер виробничого навчання виконує функції посередника та допомагає керівництву у створенні навчальної обстановки, її нарощування, в оформленні протоколів засідань об'єктової комісії з надзвичайних ситуацій, своєчасності та правильності постановки завдань на проведення заходів.

Майстер виробничого навчання бере участь у підготовці та проведенні розбору з відпрацювання навчальних питань за планами проведення навчання. У ході розбору майстер виробничого навчання Центру надає рекомендації відносно заходів, які доцільно провести щодо уточнення плануючої документації, організації підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, а також всіх видів забезпечення для підтримання готовності системи цивільного захисту суб'єкта господарювання на необхідному рівні. Матеріали доповіді входять у загальний звіт, який не пізніше як за 10 днів після проведення заходу підписує керівник суб'єкта господарювання. Один екземпляр звіту отримує майстер виробничого навчання курсів (циклу практичної підготовки) Центру.

Звітними документами для майстра виробничого навчання за результатами навчання є: угода про співпрацю; план методичного супроводу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях на суб'єкті господарювання при підготовці та проведенні комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту; плани проведення інструктивно-методичних занять, інструктажів; звіт за результатами навчання; журнал обліку роботи майстра виробничого навчання.

У ході проведення методичного супроводу на суб'єктах господарювання педагогічні працівники Центру зустрічаються з наступними не вирішеними питаннями: відсутність нормативних актів щодо організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту та відсутність нормативно затверджених навчальних програм методичного супроводу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях.

Показником результативності виконання завдання з методичного супроводу виступають розроблені Центром та затверджені установленим порядком на суб'єктах господарювання програми з підготовки працівників діям у надзвичайних ситуаціях, методичні рекомендації й методичні матеріали з проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, якість відпрацювання суб'єктами господарювання плануючих документів з питань цивільного захисту.

Кінцева мета методичного супроводу – оснащення підприємства методикою здійснення заходів цивільного захисту та на цій основі забезпечення їх рівня роботи відповідно до вимог законодавства.

Мохнар Л. І., викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ

САМОВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРСАНТІВ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ

Сучасний етап розбудови рятувальних підрозділів ДСНС України зумовлює необхідність удосконалення процесу виховання особового складу на основі національних традицій, культури, мови та духовності. Виховання як певний спрямований і систематичний вплив на особистість курсанта, може бути ефективним, якщо воно поєднується із самовихованням. Організація самоосвітньої та самовиховної діяльності у процесі навчання у ВНЗ є показником сучасного, досить високого рівня системи освіти. Без уваги до самоосвіти як одного з основних елементів процесу навчання та виховання у вищій школі, у тому числі й у навчальних закладах системи ДСНС України, у наш час неможливо підготувати висококваліфікованих фахівців.

У вітчизняній педагогічній та філософській літературі самовиховання розглядається переважно як формування людиною власної особистості відповідно до свідомо поставленої мети. Розглядаючи самовиховання як діяльність і вищу форму активності людини, не можна забувати про те, що ця діяльність, як і будь-яка інша, є своєрідним соціальним досвідом, який треба набувати. Проте далеко не всяка активна діяльність є самовиховною, підкреслює у своїй роботі С.Б. Елканов. Скажімо, саморегуляція людиною своєї поведінки на рівні конкретних вчинків, якими б значущими вони не були з огляду на соціальні вимоги, не є самовихованням, позаяк припускає не пристосування вчинків до зовнішніх вимог, а вдосконалення якостей особистості. Лише тоді, коли і саморегуляція, і самоосвіта, і будь-які інші форми активності здійснюються з метою прогресивних змін тих чи інших якостей особистості, ми маємо справу із самовихованням. Отже, самовиховання – це завжди спрямована діяльність, яка мотивується внутрішнім бажанням людини вдосконалювати себе.